

Abonament ul :

Pentru monarhie :
Pe an 12 cor., 1/2 an
6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., 1/2 an
9 fr., 1/4 an
4 fr. 50 cm.

Se apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni :

Un șir garmond :
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XVII.****Blaj, 6 Aprilie 1907.****Numărul 14.**

Să fie lumină!

**Răspuns Dlui PALLÓS ALBERT direc-
torul școlii civile de fete din Cluj.**

Domnul *Pallós Albert*, un bărbat cu largi și temeinice cunoștințe, și de o rară cultură socială, dar cu prea strâmtă inimă pentru noi Români, cum îl văd acum și cum nu l-am cunoscut înainte cu 3 ani, a scris în Nr. 76 (28 Martie a. c.) din „Erdélyi Hírlap” un articol plin de venin la adresa Bisericilor românești și a conducătorilor poporului nostru. Articolul are titlul: *Legyen Világosság!* Acest articol, abstrăgând dela apelul, ce-l adresează învățătorilor românești, e saturat tot de aceleași idei, cari le-a avut „Budapesti Hírlap” (Nr. 67) în articolul: „*A román analfabéták.*”

Dacă n-aș stima și în prezent pe Dl Pallós, cum l-am stimat în 5 ani cât am fost catehet la școala condusă de Usa, aș lăsa și eu fără răspuns articolul din „Erdélyi Hírlap”, cum s'a trecut la ordinea zilei peste aproape toți articolii tendențioși, ce s'au scris în acel ziar despre Români. Cine să și reflecteze la tot ce să scrie cu vădită răutate despre noi? Vor fi obicinuiți și ziaristii nostri cu buchetele de spini, ce ni-le întind ziaristii magiari și văzându-le, își vor întoarce cu indignare privirile în alte părți. De altcum de cele scrise în ziaristica magiară sunt sătui chiar și unii magiari neaoși. Iată, ce scrie „Egyházi Közlöny” în Nrul din 15 Martie a. c.

„Cine a urmărit cu atențiune viuă ziaristica din țara noastră în timpul din urmă și mai ales în anul trecut, ori cui i-a fost în putință, să observe într-una toate produsele ziaristice, acela — dacă are numai ceva simț de cinste, de bun gust și de dreptate — trebuie se vadă înspăimântat, că tonul unei părți a ziaristice într-atât e de necioplit și necruțător, gustul într-atât i-s'a degenerat, simțul de dreptate așa i-s'a tâmpit, armele îi sunt așa de nenobile, setea după senzații așa de nestămpărată și cinismul într-atât i-a nimicit moralitatea, încât abia i-se poate afla păreche în vre-un stat cult ori necult din Europa și America.”

Așa, că stimez, pe Dl Pallós, fără patimă, voiu dovedi, că-i este neîndreptățită mânia și că cele scrise nu corăspund adevărului, iar într-un cât corăspund, pentru răul existent nu se pot face rezpozabili conducătorii bisericilor noastre.

Atât Dl Pallós, cât și „Budapesti Hírlap” au scris în urma hotărârilor luate de adunarea poporală din Blaj, ținută în 10 Martie a. c., de când se țin lanț adunările de protestare în toate ținuturile locuite de Români.

Dacă Dl Pallós ar fi fost prezent la adunarea din Blaj, sum sigur, că n'ar atăca cu atâta necruțare pe conducătorii ei, ci ar

fi trebuit să constate, că nici un avânt de ură și agitație împotriva națiunii magiare nu s'a auzit, ci din potrivă s'a accentuat și acolo, ce se accentuiază în toate adunările românești, că »dorința noastră este, ca în țara aceasta binecuvântată de Dumnezeu cu atâtea popoare și cu așa mari bunătăți, dar nefericită, să fie pace și frățietate și să stăpânească iubirea și dreptatea în inimile tuturor.» Mai mult, ar fi auzit și cuvinte, prin cari se sfătuiă poporul, să iubească și pe aceia, pe cari îi socotește de dușmani ai lui, dar de dragul nimănui să nu-și părăsească legea și limba, ci să le apere, fiind ele cele mai mari daruri dumnezeiești. Astfel au grăit și grăiesc »profetii mincinoși» ai Dlui Pallós, despre ce sunt martori nu numai învățătorii români pe cari voiește să-i imbecileze cu apă rece, ci toate auctoritățile administrative, sub a căror control sever se țin adunările poporale, cum s'a ținut și în 10 Martie a. c. în contra proiectului de lege a ministrului Apponyi, despre care Dl Pallós scrie, că nu țintește contopirea noastră în rasa maghiară:

»Nem faji beolvasztásról van szó, sem anynyelvetek elkobzásáról és nemzetiségetek megtagadásáról. Ilyenre a magyar nem gondol ma se, a mint nem gondolt soha!» zice: adresându-se învățătorilor nostri.

Cred, că Dl Pallós nu intenționează aceasta, dar nu cred, să fi cetit motivarea proiectului de lege a Dlui Ministru de culte și instrucțiunea publică, în care se spune contrarul, anume că scopul legii, ce voiește s'o aducă, este contopirea națională: *nemzeti összeforradás*: »a nemzeti összeforradás ügyét szolgálja» (proiectul de lege Nr. 411, p. 14). De l'ar fi cetit, sum sigur, că nu riscă afirmarea de mai sus. Ori doar cuvintele: »beolvasztás» și »összeforradás» nu exprimă aceeași noțiune, același gând? Dacă nu se intenționează contopirea națională, pentruce, spre pildă, în anul școl. 1901/1902 inspectorul școlastic din comitatul Clujului a dat ordin, ca la școalele de stat să se propună religiuinea în unele clase în limba magiară? pentruce direcțiunea Academiei comerciale din Cluj a pretins dela Dl protopresbiter Roșescu și dela mine, să propunem religiuinea în limba magiară, (ce nu s'a întâmplat) deși toți elevii români ai acelei școale vorbiau limba magiară ca și un magiar neaoș? Pentruce catehetul român din Făgăraș e amenințat cu detragerea remunerațiunii, dacă nu va prelege religiuinea în limba magiară, deși nu poate fi nici o teamă, că în acelea institute nu-și vor însuși elevii în de ajuns limba statului, și când natural și legal este, ca bisericile românești în limba română să propovăduiască adevărurile creștine, să administreze ss. Sacramente, sa-

cramentalele și să celebreze sfânta slujbă liturgică? Oare atunci, când, făcându-se lege proiectul Dlui Ministru, Români eventual nu vor mai fi în stare să-și susțină școalele confesionale, nu vor veni inspectorii școlastici și vor, inzistă, să se aducă lege pentru propunerea în limba magiară a religiuinii în toate școlile? Dacă guvernul trece acum cu atâta nepăsare și cinism peste articolul de lege 38 și 44 din 1868, mărindu-i-se pofta, nu va trece în viitor, cu mai mare dispreț și răceală peste §§-i de lege, în cari se recunoaște limba română, ca limbă oficioasă, liturgică și administrativă în biserică? Oare n'avem motiv de temere, când ne gândim, că intențiunile marilor bărbați de stat magiari ca Deák Ferencz, Andrassy Gyula și Eötvös József nu s'au realizat, iar legile aduse de ei în favorul naționalităților nu s'au executat? — Ne mângâie însă dreptatea cauzei noastre, ea ne ușurează durerea și face, ca frica să se schimbe în nădejdea, că Dumnezeu, care n'avoit să ne facă nici magiari, nici germani, nici francezi, nu ne va părăsi, ci pe cum ne-a ajutat în trecut, să ne conservăm nevătămate limba și legea, deși am trecut prin atâtea suferințe și sguidiri înfloritoare, tot așa ne va ajuta și în viitor. Dumnezeu, care a amestecat limbile în Babilon pentru trufie și le-a binecuvântat la începutul erei creștine, din iubire, va scula și în patria noastră bărbați, cari nu numai vor propovădui dragostea față de stat, ci vor și lucra, să induicească, atragă și însuflețească masele mari a popoarelor pentru patria comună.

Nu demult a sărbătorit Ungaria cu multă strălucire și mari pompe existența sa de 1000 ani. Zece veacuri a rezistat această țară tuturor nefericirilor și invaziunilor, a înfruntat și a respins toate atacurile. Neamurile, ce au cutrierat țara nu au absorbit popoarele, ce și azi locuiesc aici. Acelea au trecut, acestea au rămas, fiindcă nu s'au înrudit și încuscrit cu acelea, pe cari le socotiau barbare și spurcate, ca necreștine. Ungaria a rămas zece veacuri, fiindcă a fost creștină și ca creștină și-a serbat și milleniul. Bărbații de stat în general au guvernat această țară poliglotă în spiritul primului ei rege, a sfântului Ștefan, care zicea în testamentul său:

»Az egynyelvű s egyszokásu ország gyarló és töredékeny. Azért, fiam, (Emeric), meghagyom neked, viseltessél és bánj velők tisztességesen (adecă cu naționalitățile), hogy veled és nálad örömebb tartozkodjanak, mint másutt, mert ha te azt el akarnád rontani, mit én építettem, vagy azt szétszórni, mit én egyvűvé gyűjtöttem, országod kétségtelenül tetemes kárt fogna vallani. Az ősoket utánozni, az elődök törvényeit követni, a királyság legfőbb diszei közé tartozik, mert a ki az ősok végzéseit megveti, az Isten törvényeit sem tartja

meg. Szentek legyenek tehát ellőted atyád végzése; minden tétova nélkül kövesd szokásaimat, melyeket a királyi méltósággal egyezőknek tapasztalhatasz. Nehéz lenne országolnod ily természetű birodalomban, ha nem lenné elődeid szokásainak követője. Melyik görög kormányozná a latinokat görög módon, vagy mely latin kormányozná a görögöket latin szokások és erkölcsök szerint? (Szabo F.: Történeti nép és földrajzi könyvtár, t. III. p. 588 și ur.)

Oare dacă se va exilă spiritul creștinesc din școale, apoi din societate și chiar și din familie, dacă se va ruina tot ce sf. Ștefan a zidit și se va risipi, ce el a adunat, va mai serbă Ungaria al doilea Mileniu? Oare un conglomerat de popoare fără de profesii, fără stele conducătoare, sbiciuit de patimi desfrânate, fără nădejde și fără putere, va mai putea susține și apăra încă o mie de ani această țară? În mileniul trecut nu s'a serbat oficios ziua sfântului Ștefan, el n'a avut sărbătoare, dar a trăit în gândul și inima popoarelor, în multe legi și instituțiuni bune; acum are sărbătoare, dar despre ideile lui mari și despre sentimentele lui adevărat creștinești, se pare, că vestește, fără a avea cui, numai tricolorul, ce se înarborează și luminile, ce se ard în 20 August a fiecărui an. O mie ani rămâne Ungaria pe bazele tari, ce le-a pus sf. Ștefan, și pe cari au zidit inimile creștine în veacuri, pe cari a zidit și a voit să mai zidească Kossuth Lajos, figura cea mai măreață a Magiarilor, care a promis Românilor atâtea drepturi și care și-a ținut de datorință să tipărească pe banii de hârtie și românește, deși limba aceasta eră vorbită pe atunci de un popor abia scăpat de jobăgie și scrisul ei eră îmbrăcat încă în hainele slavone; tot pe temelia pusă de sf. Ștefan a zidit și Deák F., poreclit *ințeleptul* Ungariei, aducând legile din 1868, cu promisiunea că le va mai lărgi încă în favorul naționalităților. Acum? Dacă noi cerem, ne rugăm și pretindem, să fim guvernați după principiile corecte a unui bărbat *sfânt*, a unui *idol* și a unui *ințelept* a poporului magiar, guvernul și mai ales ziaristica magiară ne spun, că suntem *agitatori fără suflet* și când facem atenți pe cei mai mari, că e în interesul statului: »az ősoket utánozni, az elődök törvényeit követni,« la din contră »az ország kétségtelenül tetemes kárt fogna vallani,« ni-se spune, că amenințăm, că suntem *profesi mincinoși*, iar când ne indignăm cetind, bunăoară în ziarele din Cluj, să nu se mai sufere, ca Români din fabrici să vorbească între ei românește, ni-se zice, că *agităm în potriva limbei statului*. Când afirmăm, că noi iubim patria comună, că agităm, pentruca să se execute legile, că dorința noastră e, ca națiunea politică ungară să fie una în sentiment, gândire și spiritul de jertfe, *nu ni se crede; nu ni se crede* nici atunci, când prin observarea legilor, când prin jertfele de sânge și avere, ce le aducem, dăm cele mai splendide dovezi despre sentimentele curate și altruistice, ce le avem față cu statul. Nu ni se crede, fiindcă și bărbați de talia Dlui Pallós sunt orbiți de »ideia de stat unitar magiar și în ce privește limba.« Aici e nefericirea. Syme (Industrial Science pag. 23) zice:

»E nefericire, când un om se închină unei singure idei, un om condus de un singur motiv e pestilență pentru cei din jurul lui. O societate, care stă din astfel de indivizi, este pestilență pentru sine însăși.«

Nu m'am mirat, când am cetit și auzit, că ziaristica magiară se descarcă cu atâtea furie asupra noastră pe motivul, că noi Români, acum și Sași, Slovaci și Sârbi, protestăm în potriva proiectului de lege a Dlui Apponyi, considerându-l de un atentat împotriva credinții și limbei noastre și de o dispusețiune contrară spiritului ce a domnit o mie de ani în Ungaria, contrară și legilor aduse de bărbați înțelepți și nu de »naivi,« ci m'am mirat de Dl Pallós, un pedagog bine calificat, că de dragul politiceii militante vine în contrazicere, se ceartă cu principiile corecte, pedagogice. Dsa, dacă ar fi chiar așa de raționalist în ataceri de credință ca Adolf Harnack și Pfeiderer, pe baza studiului și a experienții încă va trebui să constate cu Dr. Rott Nándor că:

»A szakemberek, a pedagógusok a hitvallásos iskola mellett és a felekezetenélküli iskola ellen foglalnak állást. A felekezetenélküli iskola hívei nem a pedagógusok, hanem a fölforgató, radikális politikuskok között keresendők. Dar »a szellemi művelődés és szivbeli nevelés fontos kérdésénél ma nem a pedagogia nagy szempontja és előkelő elvei, hanem tisztán a változó politika toborzó szólamai állanak előtérben s csakis ezen körökben ütök meg a dobot a hitvallásos iskola ellen... a szellemi szabadság eltörölt jelszava alatt. (Katholikus szemle fas. I. 1907. p. 10).

... Deși chiar și părintele anarhismului, Proudhon, recunoștea, că religiunea și deosebit cele 10 porunci dumnezeiești sunt codicele cel mai de valoare pentru omenime.

Bisericile românești în frunte cu Ilustrilor Arhieriei, biserica săsască, poporul român, slovac și sârbesc prin protestele, ce le-a ridicat și le vor ridica voiesc numai și numai să-și apere limba și legea, pentruca sunt în clar, că în urma dispozițiilor cuprinse în proiectul din chestiune, cu timpul toate școalele confesionale se vor prefăce în școli de stat, în școli aconfesionale, ce va fi atât în detrimentul confesiunilor, cât și a statului, fie el chiar așa de omnipotent cum îl contemplează Hegel. Numai biserica cunoaște psihologia omului, natura lui stricată, instinctele, patimile, niuzințele și scopul lui adevărat. Numai ea este în stare să înfrâne și să domolească valurile turbate ale inimei omenești, în fața cărora de multeori statul și guvernul sunt neputincioși.

Spiritul materialistic, ce domnește, are de scop descreștinarea societății. Școlile neconfesionale ori promovează direct acest spirit, ori sunt indiferente față de orice religiune. Un învățător, care știe, că stăpânul lui nu profesează nici o credință, nici o religiune, care știe, că nici un fir de păr nu i-se mișcă, dacă va învăța, că nu-i Dumnezeu, suflet, nu-i libertate morală și în urmare nici vârtute, nici păcat, va fi o cangrenă pentru întreg poporul, pe care va avea să-l lumineze (?). Influență dezastruoasă va avea chiar și învățătorul, care nu va propovădui direct principii antireligionari, ci se va socoti pe sine de un simplu *instructor* și nu și de *educator*, de *părinte* al pruncilor de școală. Când ușile școlii vor fi deschise indiferentismului religios, se va înbulzi în ele și imoralitatea. Iar când poporul va fi fără credință, fără ideale mai înalte și fără morală, li se va imputa preoților, că în câte 2 oare de catecheză pe săptămână n'au fost în stare, să direagă, ce s'a stricat în 20, ori mai multe oare de instrucțiune.

Tendențele hedoniste vor slăbi în popor instinctul de conservare, care este atât de mare în animale, și, de va fi poporul așa de cult și înțelept în ale lumii, cum au fost Aristotele, Plato, Solon și Lycurg, ca și aceștia va aproba uciderea copiilor, bolnavilor și a bătrânilor. Pe lângă cea mai aleasă cultură, care de altcum e de valoare relativă, va fi cea mai mare sălbătăcie și demoralizare.

Bisericile și naționalitățile, cari își ridică glasul de protestare, cred, că scopul omului nu este, ca să fie provăzut bine cu mâncare, beaură, îmbrăcăminte și locuință pompoasă, ci are un scop cu mult mai mare, fericirea vecinică. Aceasta țintă, ce se poate ajunge numai prin cultivarea sufletului și prin nobilitarea moravurilor și a caracterului, aruncă lumină și împrumută curaj călătorului, care trebuie să vadă atâtea egoism, mizerie, înșelăciuni, păcate preamărite și virtuți desprețuite, care trebuie să se lupte și să sufere atâtea în viață. Lumina și curajul isvorăsc din credința, speranța și iubirea creștinească.

Religiunea creștină e datoare s'o apere nu numai biserica învățătoare, ci și fiecare credincios în urma obligămintelor primite în Botez. Școala este fica bisericii. De *annecsum religionis* s'a conziderat până la monopolizarea instrucțiunii din partea lui Napoleon și deosebit până în jumătatea a doua a veacului XIX. Ea are să suplinească familia, perfecționând cunoștințele necesari prin educațiune și instrucțiune. Școala elementară, după dreptul natural, în urma dreptului părinților și chiar după legile noastre are să continue în spiritul acela creștinesc și în limba aceea, ce băiatul a văzut și respective a auzit în casa părintească.

Nimenea nu-i în contra învățării limbei magiare. Avem lege (art. 18 din 1879), care impune aceasta și legea se observă. Mai mult aceia, cari voiesc, să facă parte din așa numita clasă cultă — *la cari s'a referit convorbirea mea cu Dl Pallós și nu la instrucțiunea elementară* — să învețe, cum și învăță, — pe lângă toate greutățile, — învățătorii, preoții, medicii, advocații, inginerii și toți acei puțini, cari sunt aplicați în slujbe de stat și la comitat. Statul n'are dreptul, să se îngereze în toate afacerile societății. Guvernele înțelepte ajutăși se amestecă în afacerile societății numai acolo, unde pretinde adevăratul bine public și unde societatea e incapace, iar când fac aceasta, o fac spre mulțumirea societății, iar nu spre nemulțumirea ei. Proiectul Dlui Apponyi, care nu ține cont de raporturile demografice și topografice a țării noastre și de adevărata cultură, ma nici de dreptul disciplinar al bisericilor și de dreptul natural al părinților, nu-i spre mulțumirea cel puțin a jumătate din locuitorii țării și din punct de vedere creștinesc și pedagogic nu poate fi spre mulțumirea numai a acelora, cari sunt conduși de valurile politice de azi.

Dl Pallós provoacă învățătorii noștri, să meargă la magiari, ca să fie una în simțeminte și în gândire. Dar oare învățătorii noștri și tot poporul nostru, când e vorba de iubirea patriei și de jertfele, ce trebuie să se aducă pentru ea, nu sunt tot așa de patrioți ca magiarii? Oare în școlile noastre mizere, scunde, fără pompe, nu propovăduesc învățătorii și preoții tot acel

patriotism, care se propovăduiește în cele mai mari și mai splendide școli de stat? În toată cunoștința sufletului meu răspund afirmativ. Nu se propovăduiește însă acel patriotism bolnăvicios, pentru care »Magyarország a legrentalisabb talaj, a hazaszeretet képviselői a reback lovagok» (Dr. Verus: A socialis kérdés. T. II. p. 154).

E nedrept Domnul Pallós, »Budapesti Hirlap» și toate ziarele, cari afirmă, că Românii sunt în contra proiectului de lege a Dlui Apponyi și pe motivul, că nu voiesc ca învățătorii să aibă salare mai mari și plane mai mari decât preoții. Ori nu știu, că bisericile noastre încă în 1906 au hotărât ridicarea șalarelor învățătoarești la minimul de 800 cor., că Arhieriei nostri și acum, în adresa scrisă în chestia proiectului de lege școlar, s'au provocat la art. de lege XX din 1848, care dispune, că toate trebuințele bisericesti și școlare ale confesiunilor recepte să se acopere din banii publici ai statului și că sinodul arhidiecezan din 1906 a hotărât, să se ceară executarea acestei legi? Oare să nu știe Dl Pallós, că dacă vreun preot român umblă cu caleasă, o face, fiindcă are avere privată și nu din venitele beneficiului său? Nu s'a cugetat înainte de a scrie, că învățătorii nostri cunosc mai bine raporturile noastre economice ca Dsa și vor râde, cetind, că preoții nostri se înbuibă, iar învățătorii sunt mizeri? — Mizeri, — adevărați apostoli sunt și unii și alții, dar știu să aducă jertfe. Și în aceasta e puterea noastră! Oare știe Dl Pallós, că în Arhidieceză avem 17 parohii cu venit sub 50 cor.; 34. sub 100 c.; 37 sub 150 c.; 54 sub 200 c.; 61 par. până la 250 c.; 82 p. până la 300 c.; 62 p. până la 350 c.; 64 p. până la 400 c.; 64 p. între 400—450 cor.; 41 p. până la 500 c.; 36 p. până la 550 c.; 32 p. până la 600 c.; 29 p. până la 650 c.; 25 p. până la 700 c.; 11 p. până la 750 c.; 11 p. până la 800 c.; 3 p. până la 850 c.; 4 p. până la 900 c.; 6 p. până la 950 c.; 8 p. până la 1000 c.; 5 p. până la 1050 c.; 4 p. până la 1100 c.; 1 p. până la 1150 c.; 1 p. până la 1200 c. 1 p. până la 1250 c.; 5 p. până la 1300 cor. și o parohie cu venit de 1350 cor.? (Vezi Sematismul din 1900). Acestea venite le-au avut preoții nostri și înainte de subsidiul de stat, care să dă după bunul plac al guvernului. — Nu invidiază preoții nostri soarta învățătorilor, ci cer dreptate pentru toți, temându-se, că, fără aceasta, vor simți poate mulți preoți, ce ar simți Dl Pallós, dacă salarul D-sale ca profesor și director ar fi cu mult mai mic decât a profesorilor fungeți la școala, ce o conduce. Apoi, nu-i în interesul nostru, ca între acești doi factori culturali să se arunce sămânța neînțelegerii, ci în interesul tuturor e, să fie dreptate și dragoste.

O mare nedreptate comit ziarele magiare, când impută bisericilor noastre starea necultă, în care se află poporul român și când Dl Pallós afirmă, că conducătorii acestui popor privesc neștiința lui de o baie de aur pentru buzunarele lor. Dar oare cele peste 3000 școale confesionale române nu s'au ridicat la îndemnul și povățele Arhierilor, preoților și peste tot a inteligenții noastre și singur numai din sudoarea poporului nostru iubitor de cultură?

Și nu-i o calumnie a afirma, că conducătorii nostri jefuiesc poporul, din care

au ieșit, cu care sunt înrudiți și încuscriți și de a cărui opincă nu se rușinează, și li dragă fiindcă și ei ori părinții lor au purtat-o?

Da, suntem fără carte și totuși, mirare, poporul nostru e »békés érzelmű. csendes és munkás» (Erd. hirlap Nr. 76,) iar poporul magiar e mai cult și totuși »fajra az elitáltak többsége magyar (60%)» (Balogh Pál: A népfajok Magyar országon—Budapest, 1902. — p. 1103).

Înainte de a ridica acuze grave, cred, că e bine și moral, să se cumpănească cauzele unei stări de lucruri. E păcat, păcat strigător la ceriu a desconzidera pe cei mizeri, mai ales când îi vezi, că își pun în lucrare toate forțele, toată gândirea și toată inima numai și numai, ca să iese din întunec și să scape din starea nefericită, în care se află, cum a făcut și face poporul român, de când a scăpat de lanțurile jobăgiei.

Este cunoscut de toți, că sistemele economice ca sclăvia, jobăgia și libertatea economică au influință asupra progresului popoarelor. În sclăvie omul nu-i considerat numai de instrument, n'are drepturi și n'are avere, să mișcă ca o păpușe după placul domnului său. În jobăgie omul are ceva drept personal și poate avea și ceva propriu, dar, deși nu-i cu totul la discrețiunea domnului său, nu-i liber; ma la noi legea (1514) »rusticus praeter mercedem laboris nihil habet» a dus lucrurile acolo de sistemul economic era mai aproape de sclăvie decât de jobăgie. Și Românii au fost jobagi aproape toți. Legile din 1624 și 1635 nu suferiau ca băieții jobagilor să învețe carte. Legea din 1642. a oprit pe episcopii români sup pedeapsa pierderii oficiului, ca să nu cuteze a hirotoni preoți din clasa jobagilor (Barițiu: Istoria Transilvaniei T. I. p. 119 și ur.) Rescriptul reginei Mariei Terezie din 9. Sept. 1743. a oprit pe domnii feudali de a mai răpi dela școală pe tinerii români de jobagi (op. c. p. 412). Mai târziu s'a ameliorat soarta jobagilor, dar tot jobagi au rămas până în 1848.

Suntem încă rămași în privința culturală, dar nu bisericile noastre poartă vina, ci sistemul economic, de care am scăpat abia de 59. ani, cum și raporturile topografice a ținuturilor locuite de Români. Grupurile etnice românești sunt formate deosebit în ținuturile topografice de munte, în munții Făgărașului, Sibiului, Hunedoarei, Caraș-Severinului, Bihorului, Rodnei și în munții metalici ardeleni. În munții aceștia sunt cele mai multe comune mici românești. În munții Caraș-Severinului, Bihorului, Sătmărulei, Maramurășului și la Arad din 1196 comune 783 sunt române, iar în munții ardeleni din 1785 localități române sunt 1382 (Balogh op. c. p. 194), pe atunci Magiarii locuiesc la șes, căci munții înalți abia au fost vre-o dată compatibili cu natura magiară (B. op. c. p. 69.) În comitatul Hunedoara, deși teritoriul e puțin acomodat pentru a fi locuit, totuși între munți și pînă stânci sunt 432 comune, din cari românești sunt 427. Fiindcă natura e cu mult mai mașteră la munte, ca la șes, nicicând nu m'aș mira dacă cei dela munte, unde li-se pun atâtea piedeci naturali, nu pot ține pas în cultură cu cei dela șes.

Progresul cultural atârână și dela aceea, cât sunt de numeroși și compacți locuitorii

unei comune; cu cât vor fi mai numeroși cu atât se vor putea îngriji mai mult de școală și cu cât vor fi mai compacți, cu atât școala va fi mai accesibilă. În privința aceasta noi Românii încă stăm rău. În Ungaria sunt 76 orașe magiare, 20 germane, 23 slovacesti, 8 române, 5 sârbești, 1 bulgar și nici unul rutean. Comune mari sunt 1016 magiare, 371 germane, 141 slov., 219 române, 102 sârbești, 12 rutene, 16 croate și 2 de alte limbi (Balogh. op. c. p. 135). Dintre cele 2165. comune mici românești, 1180 au locuitori peste 500, iar 985 sub 500 și chiar sub 200 suflete (B. op. c. p. 142 și ur.) În comitatul Iász-Kun-Nagy-Szolnok sunt 6 orașe, 46 comune mari și nici o comună mică (B. op. c. p. 902). În comitatul Bikis sunt 2 cercuri pretoriale din câte 2 comune, 2 din câte 3 comune și unul din 9 comune cu 55288 locuitori (Magyar statisztikai közlemények T. I. p. 278). Cercurile notariale cele mai mizere sunt românești (Balogh. op. c. p. 191). Ce privește densitatea populațiunii, e mai mare în ținuturile locuite de Magiari. Locuitorii sunt mai puțin compacți în ținutul locuit de Ruteni, pentruce și sunt poporul cel mai analfabet, apoi în cel locuit de Români 4718 localități magiare cu 7.548.644. locuitori au un teritor de 21.231.155 jug. cat., pe atunci 2.680.161 Români locuiesc în 2981 comune și pe un teritor de 11.950.374. jug. cât. (B. op. c. p. 144).

Acestea, adevărate comunele cu populațiune mică și împrăștiată, așezate între munți și păduri, mizeria, lipsa de orașe sunt adevărate cauze a analfabetismului și nu conducătorii bisericesti, cărora le sângeră inima în fața vitregelor împrejurări.

Insemnat factor pentru progresul cultural este și ocupăciunea poporului. În perioada vânatului, pescuitului, a prăsiliei vitelor și a agronomiei locuitorii își bat mai puțin ori chiar de loc capul după carte. Pe atunci poporul, care se ocupă cu industria, comerțul și oficianții sunt constrânși, să învețe carte. Ocupăciunea poporului nostru încă nu-i destul de prielnică pentru progresul cultural, de oarece între toate popoarele din Ungaria Românii dau procentele cele mai mari ale acelorora, cari se ocupă cu lucrarea pământului, anume 633 din 1000, pe atunci magiarii 481 din mie, fiindcă aceștia mulți trec pe cariera industrială, comercială și pe carieri publice (B. op. c. p. 1035). Carieră intelectuală se face la orașe. În 20 orașe mai mari din Ungaria sunt 4/5 din aceia, cari trăiesc după carte, iar în orașe, în cari locuiesc 44.6% din populațiune (Földes: A társadalmi gazdaságtan t. I. p. 65) sunt nu Românii, ci Magiarii.

De altcum, pe lângă aceiași factori culturali, locuitorii din comunele române sunt tot așa de alfabeți, ca și Magiarii. Așa Kémer din comit. Selagiului în 1900 avea 2355 loc. magiari, 90 judei și 115 români, știau scrie și ceti 1294 (Magyar statiszt. köz. t. I. p. 324). Gura-râului din comit. Sibiiu avea 2545 loc. români, 3 magiari și 15 sași, știau scrie și ceti 1283 (op. c. p. 434). Udvarszállás avea 328 mag. 22 germ. 1 tot și 59 rom., știau scrie și ceti 162. În Rusova-nouă erau 419 români, alfabeți 190 (op. c. p. 346). Să mă provoc și la 2 comune, cari sunt vecine, sunt congruate, locuitorii lor au fost jobagi, cari ne sunt foarte

bine cunoscute și Dlui Pallós și mie. Lopadea-magiară în 1900 avea 856 loc. mag., 34 rom., alți 9, alfabeți erau 168. În Băgău erau 97 mag., 552 români și un străin, alfabeți 130 (op. c. p. 376). Notez și aceea, că nu știu caz, ca un băiat magiar din Lopadea-magiară ori Băgău să fi umblat în școli medii, pe atunci românii din Băgău numai băieți de țaran au frecventat gimnazul 11 în timpul din urmă.

Ziaristica magiară, când ni se arată așa »afabilă,« în necunoștință de cauză ori din răutate, nu vede, că lovind în bisericile noastre, lovește și în guvernul țării, care e reprezentat în fiecare comitat prin inspectorii școlastici, cari ne-au lăsat analfabeți, sigur pentru aceea, că între împrejurările date și în timp scurt, nici ei n'au putut mai mult.

Dl Pallós invită învățătorii noștri, cari sunt patrioți buni, dar în aceeași vreme își iubesc neamul cu toată căldura inimii, să părăsească pe conducătorii români și în urmărire și biserica, fiindcă statul le dă bani. Oare nu-i aceasta o provocare la demoralizare? — »Budapesti Hirlap« (Nr. 66) în articolul: »A magyarság veszedelme« să căiește, că învățătorii români cu ajutoarele, ce le-au primit și până acum dela stat, dar și din banii noștri, espropriază pe magiari. Tot odată îi stă mîntea în loc, cum de ministrul voiește, să salarizeze și mai gras pe învățătorii noștri:

»Látva és tudva ezeket, elfog a lemondás és a kétségbeesés érzete, mikor olvassuk, hogy a közoktatásügyi miniszter legújabb törvényjavaslata ismét fizetés kiegészítésben akarja részesíteni az oláh tanítókat. — Unde e sinceritatea?»

Dl Pallós, față cu care nu mi-am schimbat sentimentele de stimă, cum nu mi-am schimbat nici sentimentele naționale și patriotice, facă ca un om cult, ce este, ca să înceteze calumniile debitate la adresa bisericilor și conducătorilor noștri și lucre din toate puterile, ca să se valideze principiile Sfântului Ștefan, Kossuth și Deák Ferencz, că atunci acolo vor fi și învățătorii noștri, cari, ca toată inteligența noastră, sunt eșiți din sinul poporului român »analfabet«, unde va fi Dsa și, înfrățiți în aceleași sentimente curate și sincere patriotice, împreună vom face, ca Ungaria să rămână creștină și poliglotă și în fericire să-și serbeze și al doilea milleniu.

Ștefan Roșian.

Pentru Lupta. Sunt tare nenorocoși colegii dela »Lupta.« Poate sunt încă tineri. Dorim îndreptare și de aceea și suntem mai cu cruzare, deși parcă intenționat ne supără mereu pe noi uniții.

Așa cu prilejul alegerii de deputat dela Lugoj, cu multă amărăciune se scrie în ziar, că greco-catolicii au fost indiferenți. Lucru nu stă însă așa. Un prietin, care fusese pe acolo, ne spune, că vre-o câțiva mari patrioți poftiau, ca Episcopul Lugojului să meargă la votizare în fruntea capitulariștilor și a preoților gremiali! (Nu cumva îmbrăcați în mandie și camilafcă?). Și neîmplinindu-se voia s'au amărât rău asupra greco-catolicilor dela Lugoj. Dar corespondentul Luptei uită să spună, că toți venerabilii membrii capitulari au promis să meargă la urnă, dacă va fi nevoie. Și să nu se uite, că partea cea mai mare din ei sunt încărcăți de ani. Ei, dar eră un prilej

de a lovi în uniți, și pentru aceasta colegii noștri ușor uită tot. Uită de pildă, că prima adunare de protestare au fost convocată de uniții dela Blaj; uită, că dintre convocatorii adunării dela Sibiu lipsiau câțiva membrii marcanți ai clerului gremial; uită, că la adunarea dela Abrud au vorbit singur trei preoți uniți, toți administratori numai, în parohii patronate; uită, că la adunarea dela Alba-Iulia au vorbit poporului numai preoți uniți, în vreme ce protopopul neunit al Bălgradului stă pierdut prin mulțime, și altele și altele.

Ce vrea »Lupta« cu aceste atacuri nevrednice îndreptate asupra noastră? Nu i-a fost destul compromisiunea ce a suferit cu apelul gherlanilor și cu aderința falsă iscălită de preotul dela Juc? Nu e indestulită cu tonul aspru, pe care ziarele de dincolo le folosesc față cu corespondentul special trimis în România?

Noi regretăm mult acest ton, chiar în aceste timpuri critice, când duhul păcii ar trebui să sălășluiească în mijocul nostru. Și de aceea și rugăm pe patronii ziarului peștan să grijească mai bine de cerneala, în care își înmoaie condeiele redactorii dela »Lupta.«

Criza religioasă în Franța. Sub titlul acesta publică în ziarul creștin-social din Viena »Reichspost« o serie de articlii contele *Albert de Mun*, un deputat francez, membru al academiei franceze. Articlii acestia dau informații lămurite despre starea bisericii franceze și încercările dușmanilor de a o strivi, de aceea, pe cât ne permite locul, dăm un estras din acei articoli.

Legea din 1905 — spune de *Mun* — despre despărțirea bisericii de stat n'au putut-o recunoaște catolicii francezi, căci a fost condamnată de Papa în două rânduri, și chiar și *Combes* a recunoscut în coloanele ziarului din Viena »Neue Freie Presse« că biserica catolică nu o poate primi. După ce catolicii n'au primit-o francmasonii și-au pus ochii pe averile bisericii, nerecunoscându-i bisericii dreptul de posesiune (desaffectation), și așa s'au inventarizat averile bisericesti, averile au fost apoi sechestrate, iar biserica decretată de societate simplă, și preoții și credincioșii obligați a țineă prescisele legii despre adunări, de vreau să țină serviciu divin.

Scoși fiind din case episcopii, preoții și clericii, neavând nici cu ce celebra sf. liturgie și fiind șicanați în continuu catolicii, cei dela putere credeau că Francezii catolici se vor desbină de Pontificale Roman: credința lor a fost zădarnică, căci n'a fost nici un singur preotfrancez, care să se desbine de Roma după toate încercările, și credincioșii au rămas solidari, cu toate că spiritul școalelor »neutrale« (de stat) de 25 de ani a făcut pe mulți indiferenți. Chiar și acești indiferenți țin foarte tare la biserica catolică și la preoții ei.

Guvernul merse mai departe în șicanarea preoților, doar se va produce desbinarea dorită. A pretins să se însinue serviciul divin, la acesta trimitea agenți, cari să însemne toate delictetele comise. Între delictetele înșirate de acești agenți sunt și părți din liturgia romană, cum e »dominus vobiscum« (la noi: »pace tuturor«) și »ite missa est« (la noi: »cu pace să eșim«). Numărul »delicventilor« creștea, delictetele și șicanările se înmulțiau, și guvernul încă s'a fost săturat

de ele, căci îi dădeau prea mult de lucru. Atât episcopatul cât și guvernul doriau să se evite astfel de cazuri, de aceea a decis conferința episcopescă dela sfârșitul lui Ianuarie 1907, că să închee preoții cu primarii comunelor contracte de chirie despre biserică. »Lucru mai de omenie n'a putut face biserica«, căci ea a luat asupra sa și reparările eventuale, spesele cultului, cari să ridică anual la 90 milioane franci, cu toate că ea numai atunci fusese jăfuită de averea sa în valoare de 600 milioane franci. Contractele (contract de jouissance) propuse de corul episcopesc n'au fost primite de consiliul ministerial, deși foarte mulți primari au și început a încheie astfel de contracte, chiar și primarii acelor comune, despre cari credeau cei dela putere, că de sigur vor apostata. Cele 2 circulare ale ministrului de culte *Briand* au împedat încheierea contractelor, și i-au înduplecat pe primari cu diferite presiuni să-și retragă invoiala dată. *Briand* și *Clémenceau* puseră condiții grele la contracte: preoții să fie rezponzabili cu averea lor proprie despre ținerea în bună orânduială a bisericilor, episcopi să se oblige că nici când nu vor aplica în diecezele lor preoți străini ori din statul monahal Preoții nu s'au putut lega la aceasta, căci după cum a știut-o foarte bine guvernul — ei sunt săraci, n'au venit personale. Dela episcopi au cerut guvernul să nu primească pre preoții călugări, ca să-i ducă pe gheață și așa să recunoască cel puțin indirect legea despre scoaterea călugărilor din țară. Guvernul a știut tare bine, că astfel de condiții grele și dejositoare nu va primi nici Papa nici corul episcopesc; dtpă-ce aceștia au declarat că nu le primesc s'au intrerupt pertractările de împăcare cu privire la folosirea bisericilor.

Legea de separațiune e o nouă zală din lungul lanț al pornirilor dușmănoase contra bisericii catolice din Franța. Intemeierea școalelor neutrale obligatoare — isvorul necredinții, împedecarea funcționării în școalele creștine, scoaterea din țară a ordurilor călugărești cari s'au ocupat cu instrucțiunea, depărtarea crucifixelor din școale și dela județatorii, arată evident, cât s'au silit guvernele în cei 25 de ani din urmă să stingă din sufletul poporului francez ori ce sentiment creștinesc. Aici s'a lucrat sistematic, a lucrat societatea ascunsă a francmasonilor, în logile cărora s'au pregătit toate legile în contra bisericii. Scopul francmasonilor n'a fost numai despărțirea bisericii de stat, ei ținesc nimicirea bisericii, nu numai a celei catolice, ci a tuturor bisericilor bazate pe revelațiune divină pozitivă. Tocmai de aceea lupta, ce o poartă catolicii din Franța, trebuie să trezască pe toți creștinii, căci e vorba despre libertatea religiunii creștine și a conștiinți religioase.

REVISTE.

Budapesta. În 4 c. s'au deschis ședințele camerei. Deputații naționaliști au fost aproape toți. Li așteaptă zile grele și hotărâtoare pentru noi. Focul luptei l'a deschis bătrânul orator al Sârbilor Mihail Polyt. Glasul lui răsună ca o ultimă încercare de pace, când cețea motiunea deputaților naționaliști.

Motivul o publicăm la acest loc:

Considerând, că dnul ministru de culte și instrucțiune publică la alcătuirea proiectului său de lege relativ la raporturile de drept și salarizarea învățătorilor dela școlile populare comunale și confesionale, ce l-a prezentat Camerei, n'a consultat pe episcopii, reprezentanții legali ai confesiunilor, și mai ales n'a consultat și n'a cerut sfatul episcopilor gr.-or. români și sârbi și a episcopilor greco-cat.,

considerând, că acest proiect de lege atinge în mod esențial autonomia bisericească și școlara garantată prin legi, și în rândul întâi, vatamă autonomia bisericii naționale greco-ortodoxe românești și sârbești garantată prin articolul de lege IX din 1868,

considerând, că acest proiect de lege îi scoate pe învățătorii confesionali de sub jurisdicțiunea disciplinară a autorităților bisericești competente și-i supune, în toate cazurile de delict disciplinare, autorităților politice, fapt ce stă în contradicție nu numai cu legile existente, sancționate și în vigoare, ci în același timp provoacă situația, imposibilă din punct de vedere al dreptului, că autonomia acestor școli confesionale garantată prin legile amintite, în cazul când acest proiect ar deveni lege, e desființată prin o altă lege,

considerând, că prin faptul că se votează și sancționează dispoziția aceasta a nimitului proiect de lege, să vatamă și se nimicește autonomia bisericească și școlară din Ungaria asigurată prin lege și istorie, fără de a scoate din vigoare legile cari asigură autonomia,

Camera decide, că:

proiectul de lege prezentat de dl ministru de culte și instrucțiune publică, relativ la raportul de drept și salarizarea învățătorilor dela școlile populare comunale și confesionale, se ia dela ordinea zilei și ministrul de culte și instrucțiune publică se îndrumă, ca în conțelegere cu reprezentanții legali și mai competenți ai confesiunilor, cu episcopii, anume cu ascultarea și în înțelesul sfaturilor episcopilor naționali gr.-ort. sârbi și români, respective gr.-cat. români, să pregătească și prezinte un proiect nou, care însă să se refere numai la salarizarea învățătorilor dela școlile populare.

România. Răscoalele se pot considera de potolite în țara întreagă. Nici un nou caz de turburare nu se mai semnalează.

Oarecari agitațiuni ce se mai observă în unele comune rurale sunt aplanate pe cale pacinică de către prefecti, cari le explică sătenilor îmbunătățirile ce sunt proiectate a se aduce pentru ei.

Pe alocuri, prefectii servesc de mijlocitori pentru stabilirea unor relațiuni normale între proprietari, arendași și săteni.

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Pentru biserica din Fegernic în diec. de Oradea au contribuit: Escel. Sa Mitrop. Victor 20 cor. Dr. Ioan Darabanih 20 cor. Dr. Florian Cocian, avocat Domnii 5 cor. Dr. Cornel Meșesian, adv. Șimleu 8 cor. Escel. Sa Episc. de Nyitra 10 cor.

Din dieceza de Gherla. Estragem din o scrisoare: Aflu, că în scurtă vreme se va publica clerului un raport despre starea fondurilor diecezane și că sinodul atât de mult reclamat și dorit de preoți, se va ține încă anul acesta.

Adunări de protestare. Aproape în toate cenurile românești mai însămnate se țin adunări de protestare contra proiectului școlar a dlui Apponyi. Așa s'au ținut adunări mari la Sibiu, Brașov, Alba Julia, Arad, Bonyha, Făgăraș ș. a. Adunarea dela Dej a fost oprită, s'a convocat însă pe alt termen. De astă dată publicăm următoarele convocări:

— Cetățenii din cercul electoral Teaca (Comitatul Cojocna) sunt prin aceasta rugați a lua parte la Adunarea poporală care să va ținea Joi în 11 Aprilie st. n. a. c. la 11 oare a. m. în piața mare înaintea casei comunale din Teaca.

— Cetățenii din cercurile electorale: Ludoșul de Murăș, Turda și Vințului de sus sunt rugați prin aceasta a lua parte la Adunarea poporală care să va ținea în Ludoșul de Murăș Duminecă în 14 April st. n. a. c. la 11 oare înainte de amiază în piața Ludoșului eventual în curtea școlii gr. cat. române.

— Cetățenii din cercul electoral al Vințului de jos sunt rugați a lua parte la adunarea poporală ce să va ținea Mercuri în 10 April st. n. 1907 la 11 oare a. m. în curtea hotelului „Doauă pistoale” din Vințului de jos.

— Cetățenii din cercurile de alegere Bistrița și Năsăud se cheamă de a lua parte la adunarea poporală, ce să va ținea în Bistrița, Marți în 9 April n. 1907 la 11 ciasuri înainte de amiază în sala cea mare a hotelului orașenesc.

— Alegătorii dietali și cetățenii din cercurile Reghinului săsesc (Szászrégen) și Gernyeszeg sunt prin aceasta invitați la adunarea poporală ce se va ține în Reghinul săsesc în 14 April n. a. c. în grădina bereriei orașului la oarele 2½ după prânz.

O faptă frumoasă. În unul din nrii: „Neamului românesc cetim următoarea notiță: „Intr'un colț al Moldovei, a murit un boier bogat, anume Liteanu. Și a lăsat prin testament locuitorilor din comuna Liteni; din banii ce se vor găsi, să se plătească tuturor dările către stat pentru un an întreg; dintr'o sumă de 12 mii lei să se întrețină văduvele și orfanii aflători în comună; iar o întindere de 239 fălci să se împartă sătenilor gratis pe timp de trei ani, pentru a fi cultivate de ei și pentru ei.” Iată un mijloc infalibil pentru a sugrumă în germen orice mișcare agrară. Dar câți imitează pilda aceasta?

Pentru economi. Comitetul central al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului, procură ori cui sămânțe de ierburi, legume, flori ș. a. în condiții foarte avantajoase. A se adresa secretarului Victor Tordășianu, Sibiu.

Seducerea economilor o voiesc aceia (mai vartos cei din bisenz) cari au pus în circulație sămânța de napi plumbată. După cum suntem informați pe plombă e imprimat: „Original-Zuchtung Quedlinburg” sau „Original Nord-deutsche Saat” se înțelege fără să numească pe producători pentru că în cazul acesta ar fi pedepsiți. Economii nu pot să știe nici când ca sub plombele acestea anume găsite ca să-i înșele ce fel de sămânță sunt. Cu ocaziunea aceasta amintesc că numai în zilele acestea am arătat cât de mare grije trebuie să punem pe alegerea napilor de sămânță și pe împregnarea să-

mânței. Tocmai acuma a răspuns la o întrebare în „Köztelek” profesorul din Magyar óvár G. Linhardt: Sămânța de napi împregnată cu a cărei liferare se ocupă Mauthner Ödön din Budapesta se bucură de un nume foarte bun pentru că sămânța aceasta crește iute și deodată întrecând cu mult buruenile ce cresc printre napi, — acestea e un fapt pe care nu-l poți nega. De altcum economii nostri esperti și prevăzători știu acest lucru de mult.

Pentru emigranți. Decând s'au făcut legi nouă în America, referitoare la emigrare, e mare agitația în contra lucrătorilor din Ungaria. Rezultatul acestei agitațiuni este, că în nici o fabrică și în nici un așezământ de caracter economic, nu mai sunt primiți cei din Ungaria. Nu mai puțin decât 4000 lucrători au fost nevoiți să se reîntorcă zilele trecute în țara lor, pentru că în America n'au căpătat de lucru.

Dela adunarea dela Blaj. Fotograful Adler din Orăștie a luat din cinci poziții mărirea adunare dela Blaj. Unele din pozele acestea sunt foarte frumoase. Le recomandăm cetitorilor. Se pot procura a 1 cor. bucata dela Librăria arhidiecezană.

Necrolog. † Ioan Bora Sen. fost paroh gr. cat. din Coroești după lungi și grele suferințe și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului la 28 Martie 1907 la 5 oare a. m. în al 85-lea an al etății și al 55-lea al preoției sale.

— † Firoana Isai Precup năs. Pop, după lungi și grele suferințe, provăzută cu ss. sacrameinte și-a dat blândul său suflet în mâinile Creatorului la 2 April st. n. a. c. în al 75-lea an al vieții și 53-lea al fericitei sale căsătorii. O deplâng fi sei, între cari preotul Anton din Rebrîșoara și Gavril prof. în Blaj, cărora le exprimăm sincere condolențe.

În veci amintirea lor!

Posta Redacțiunii.

Dr. O. V. Regretăm foarte mult că nu dispunem de spaț mai mult.

V. S. Numai când este loc. Nici un ziar nu poate jertfi spațul, așteaptă alții și mai de mult.

On. Ștefan Halmagyi preot în Barcut. Vi să spezează cum doriți, dar așteptăm și plățirea.

A apărut:

Hipnotism și Spiritism de Dr. V. Suciu. Despre aceasta carte scrie „Lupta” în Nr. 38 din 1907:

Studiul părintelui Dr. V. Suciu, reprezintă un interes nu numai pentru oameni bisericești, cari sunt lămuriti pe deplin asupra învățăturilor bisericești, ci și pentru clasa noastră cultă, în urechile căreia au pătruns glasurile false ale pseudoștinței spiritiste și hipnotiste. În literatura noastră nimeni n'a combătut atât de temeinic cele două direcțiuni, cum se face aceasta în cartea, de care ne ocupăm — și tocmai aici zace meritul ei. După articole de informație gazetărească, după ședințe spiritiste la cari se ridică mese și vorbesc spiritele celor morți spre uimirea participanților cu părul măciucă — avem în sfârșit un studiu în care se reduc toate minunile introduse în lume de fapt prin Mesmer la valoarea lor reală și care are și menirea de a apăra adevărurile cuprinse în învățăturile bisericești, de falșitate ispititoare a învățăturilor acestora.

Costă 1 cor. 50. fil. + 10 fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

— **Prohodul Dnului Nostru Isus Hristos** costă 35 fil. cu porto. — A se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Partea literară.

Știința și Religia.

Critica unui articol cu acelaș titlu de Nicanor et Cie în „Viața Românească” Nr. 9.

(Continuare).

Religiunea are drept bază un fapt concret și real: anume existența făpturii celei înțelepte. Iar relațiunea ce rezultă, subordinațiunea și dependența făpturii celei înțelepte de Creator, ea să numește religione în înțeles obiectiv. Religia, ca un ce subiectiv, este aceeaș subordinațiune și dependență de Creator, unite cu respectul și supunerea datorită Lui, întră cât acestea sunt recunoscute de mintea făpturii.

De oarece însă existența noastră este un fapt real, la urmă însăși religionea este un fapt real, de aceea și dependența noastră de Creator este un fapt real, care trebuie să înfruiască existența și viața omenească.

Cu sisteme de gândire nu o vom duce departe.

Lămurind mai de aproape cuvântul „religiune”, mai adaugem următoarele.

Sub numele religie mai înțelegem cuprinsul tuturor acțiunilor, prin care omul manifestează respectul și supunerea față cu Creator. Întrăcest senz fu esplicat numele religiei de anticitate păgână. (Vezi Cicero De natura deorum... De Invent. etc).

Religiunea pricepută astfel, poate fi lăuntrică, în sufletul omului, și externă, întrucât omul întrupează dispozițiunea sufletească în acțiuni văzute — rugăciune, jertfa etc. Ea mai poate fi obștească și particulară.

Aceasta religione naturală, întră cât izvoarește din firea omului, n'are încă nimica de a face cu credința în dogme, nici nu poate fi numită un postulat al moralității, cum ar cere Kant. Din potrivă! Din însăși ideea dreaptă a religiunii naturale reiesă multe legi morale necesare pentru un trai cinstit al omului pe pământ.

Apoi îndată ce Dumnezeu va cere dela om credință, natural, credința va face parte de religie. Dar a crede înseamnă a ținea de adevărate celea, ce ne zice un martor, care poate ști adevărul și nu vrea să ne înșale. A ținea de adevărată o absurditate, evident, nu o poate face mintea omenească. Prin urmare nici înțelepciunea Creatorului nu poate cere, ca omul să știe de adevărat un neadevăr, necum o absurditate.

„Credo, quia absurdum” nu poate apărea în religione adevărată, decât numai în gura celor scurți la minte, buni de a fi duși la Golia, sau în gura celor răutăcioși de tot. Un așa om răutăcios a fost M. Luther, care, în contra dovezilor celor mai evidente, avea o singură vorbă: sic volo, sic iubeo; stat pro ratione voluntas.

Un asemenea procedeu este oare logic?...

II.

„Dar la începutul religiunilor credința „de pildă, în minuni, în „concepție imaculată” sau în „învierea morților”, nu numai că „nu e în contradicere cu știința timpului, „dar apare ca bazată pe inducțiuni sau deducțiuni ce par contemporanilor cu desăvârșire legitime științifice, izvorâtă din tot „materialul acumulat și sistemizat al cunoștințelor pozitive”.

Omitem, ca fără folos, de a critica actualmintele începuturile tuturor religiunilor antice și noue. Întrebăm pe excelenții autori despre începutul judaismului. În ce chip oare, credința d. p. în circumcisiune, a apărut „bazată pe inducțiuni și deducțiuni izvorâte din cunoștințele pozitive de atunci.”

Excelenta Societate P. Nicanor et Cie. are în vedere mai mult religionea creștină, judecând din exemplele propusă.

Ei bine!

Afirmăm hotărât, că începutul religiunii de loc n'a fost, nici nu pare „bazat pe inducțiuni și deducțiuni... izvorâte din materialul... cunoștințelor pozitive”. Din contră. În multe privinți fundamentale religia creștină pare a fi în contradicere cu știința timpului de atunci.

Trei argumente vor dovedi zisa.

1. Dacă creștinismul ar fi fost numai o deducțiune din știința contemporană atunci nu ne putem esplica prigonirile crâncene, câte le-a susținut atât din partea iudovimii cât și din partea păgânismului. Creștinii primi au fost persecutați, fără toleranță nu pentru crime, dar numai pentru cuvântul, că au fost creștini. Asta ne-o dovedește istoria pe larg.

Iar răspunsul lui Traian către Plinius Secundus, Guvernatorul Bithiniei: „Conquiriti non sunt Christiani; si tamen deferantur et arguantur, quod diis nostris sacrificare nolint, puniendi sunt”, — acest răspuns, zic pare încă blând și omenos printre cruzimile celor zece mari persecuțiuni din primele trei secole. De aici rezultă și meritul de martori pentru adevărul creștinismului. Pentru o nimica toată, pentru niște minciuni, atâtea milioane de oameni nu și-ar fi vărsat sângele lor!

Revin la teză. Pentru o evoluțiune sau deducțiune din cunoștințele pozitive, nu să supără, nici nu să îndârjește nimenea.

2. Cercetând îndeosebi dogmele religiunii creștine, ne vom convinge lesne, că multe din ele au fost în contradicere chiar, cu știința pozitivă la începutul erei nouă.

Să luăm spre pildă tocmai „învierea morților” conținută în „Crezul” creștin.

Sf. Pavel, dus în mijlocul Areopagului de filozofi epicurei și stoici și stând în mijlocul unui cerc de reprezentanți ai culturii pozitive contemporane, a pomenit între altele despre învierea din morți a Mântuitorului.

„Iar ei (Fapt. AA. 19) auzind învierea morților, unii își băteau joc, iar alții au zis: te vom asculta altă dată despre aceasta”, adecă cu alte cuvinte, cautăți de drum cu prostii de acestea.

Prin urmare, „învierea morților” nu era bazată pe știința timpului — ba, pareă a contradice științii contemporane. Chiar dintre jidanii de atunci era secta Saduceilor, cari își băteau joc de învierea morților.

Astăzi, când proclamăm constanța materiei și constanța energiei, acest articol de credință ar trebui să ne pară firesc și natural.

Ce să zicem însă despre dogmele supernaturale ale Creștinismului, dogme, ce cuprind taine emiuente, ale căror conținut întrece inteligența tuturor făpturilor? Unde este substratul natural și materialul acumulat în științele pozitive, din care aceste dogme să fie deduse?

Spre a vorbi concret, Taina Prea Sf Treimi și Taina Întrupării Domnului, pe ce cale au fost deduse din știința evului întâi al erei creștine?

Numai un ignorant complet poate afirma o deducțiune.

Trebuie doară multă știință teologică spre a înțelege însăși enunțianța acestor dogme, și încă mai multă spre a putea arăta că aceste dogme nu să împotrivesc adevărului metafizic.

Cuprinsul obiectiv și esența tainelor poate fi numai de o minte divină.

În fine notăm, ceea ce zice sf. Pavel despre taina Răstignitului: noi propovăduim pe Hristos Răstignitul ca sminteală pentru evrei, iar prostie pentru păgâni. Întrăcelaș fel au fost primite și celelalte articole ale Creștinismului.

În urma acestor dovezi, ce să judecăm despre enunțări ușurate, ca aceea că Creștinismul ar fi fost numai o deducțiune din cunoștințele pozitive contemporane?

3. Să analizăm cătuși de puțin materialul acumulat și sistemizat al cunoștințelor pozitive de pe timpul când Autorul Divin al creștinismului instituia religionea legii nouă.

Știința acelor timpuri era reprezentată prin diferitele Școli filozofice, mai ales prin acele care să bucurau de aderenți mai numeroși. Omit Pitagoreismul, Eleatismul, Sostica antică și Scepticismul. Cui i-ar fi trecut prin minte să vadă în aceste sisteme baza creștinismului? Voiu pomeni următoarele sisteme și școli filozofice. a) Academia Platonică, întemeiată de vestitul Plato (mort pe la 347); b) Școala peripateticilor, întemeiată de Stagiritul Aristotele (decedat 322); Stoicismul lui Zenon (decedat 308); Deboșatul Epicureism sistemizat de fil. Epicur (deced. 270).

În aceste Școli era concentrată toată știința contemporană filozofică și pozitivă, sistemizată din diferite puncte de vedere, după întemeietorul lor.

(Va urma).

Impresii dela Expoziția națională din București.

— Scrisoare către o prietină. —

(Continuare și fine).

Ceea ce va rămâne însă ca cea mai plăcută amintire, va fi primirea și afabilitatea ce ne-a manifestat-o frații nostri, la un banchet ce ni-s'a dat. În seria toastelor am văzut manifestându-se atâtea espresii de iubire frătească, încât toți ne-am simțit inimile unite prin legătura eternă a iubirii frățești! N'as putea să espriam nici când toate simțemintele călduroase de iubire și alipire manifestată, ce cu atâtea entusiasmi ni s'a făcut. Apoi când a vorbit marele orator Delavrancea, atât de insuficient, atât de pătrunzător și sguđuitor.

Toți pașii făcuți pe pământul României aveau o deosebită valoare și plăcere pentru mine. Am fost la Constanța, unde ochii mei s'au delectat în valurile furioase ale mării. O! ce frumos eră pe mare, care până atunci numai în icoane o văzusem!

Și am mers la Sinaia, unde privirea mea nu se mai sătură a admira frumsețile naturii, și pe acele culmi înalte a căror po-

veste așa de măiestrit o dăpână Regina Postă în ale sale „Poveștile Peșului.”

Am văzut splendid renovata biserică a mănăstirii, bogată în podoabe și deșteptătoare da evlavioase gândiri. Am văzut și vechiul paraclis, amintirea unor vremuri de mult trecute, am fost apoi la splendidul banchet, unde s'au ținut atâtea vorbiri frumoase, și pline de iubire adevărat românească, care ne-a făcut să simțim că suntem pe favoritul pământ al Sinaiei.

După banchet ne-am îndreptat mersul spre palatul Regal. Aici deși și-a coborât Dumnezeu darul asupra noastră prin o ploaie deasă, totuși mi-s'a umplut inima de bucurie, văzând pe Regina, pe a cărei față strălucea, espresiunea intrupatei bunătăți. O! cât de mult aș fi dorit să pot stă la picioarele Reginei; și iubitoarea-i privire să se coboare spre mine, cetind adânc în ochii sufletului meu! Căci acei ochi așa de mult mi-a sămănat cu ochii dulci ai mamei mele.

Am văzut pe principesa Maria cu drăguții ei copilași, care toți te farmecau cu privirea lor magnetică. Cât de cu drag i-aș fi strâns în brațe să mă fi putut înălța până la Ei, nu-mi venia să mă mai depărtez, așa cu sete îmi pășteam ochii pe icoana vie a iubirei și bunătății. Și după ce m-am depărțat, îmi părea că-i duc pe toți în inima mea!

Cu un cuvânt; la Sinaia ori și în ce parte îți întorceai privirea, te atrăgea ca prin farmec, simțindu-ți inima și sufletul înălțuite de acelea regiuni cerești!

După un șir lung de desfătări sufletești, ne-am luat sborul iarăș spre București!

Cu peana înmuiată în inima mea; îți scriu, că o nespasă durere sufletească am simțit părăsind acele culmi romantice, și bogate în poezie. Când treceam pe lângă apa cristalină a Prahovei, în a cărei unde îmi părea că văd ogindindu-să trecutul sufletului meu, câte gânduri și lacrimi mi-s'a scurs trecând pe lângă țărnișii ei! Doamne cum aș fi dorit să pot opri trenul în fuga lui.

După reîntoarcerea dela Sinaia am mai petrecut o zi în București; apoi cu un dor nestăns, predominat de un fierbinte cuget, am părăsit acel pământ scump, aducând atâtea suveniri neuitate în sufletele noastre și o speranță mare; de a ne mai reîntoarce barem odată pe pământul țării românești!

În drumul meu spre casă m-am oprit în acel oraș numit leagănul științei, căci mulți apostoli au ieșit de acolo răspândind lumină și știință. Și poporul nostru prigonit și isgonit de secole, de acolo a pornit spre aș scutura jugul sclăviei, scriind în istorie cu litere de aur; numele aceluia câmp cu trecut glorios a neamului românesc.

Iară pe noi ambele ne mai leagă o amintire plăcută și neuitată de acest loc; căci odinioară aici am trecut peste pragul ce despărta copilăria de junetă!

Aici mai târziu mă dedasem a mă delecta în o prietinie nedespărțită, așa cum era a noastră. Tu nu poți crede câtă mângâiere sufletească simțiam văzându-i totdeauna împreună pe acei doi prietini. De astadată am plecat spre casă cu un dor neimplinit. Ochii sufletului meu nu s'au mai desfătat în icoana vie a prietiniei noastre!

După o petrecere de câteva ore m-am despărțit de scumpa mea tovarășe, de călătorie și iubii mei companioni; în a căror

societate am petrecut atâtea zile plăcute și neuitate.

Apoi cu un dor în suflet mi-am luat drumul spre casa părintească, unde atâtea zile au alunecat pe cursul vieții mele, și a cărei imagine în timpul care l-am petrecut pe pământul României, mi-a rămas departe, departe în nesfârșitul depărtărilor.

Îți poți închipui ce mare eră dorul inimii mele, de a mă vedea iarăș acasă. Dară se nu mă prea pierd pe cărările dureroase ale trecutului. Îți mai aduci aminte ce mult îmi iubesc eu locașul scumpilor mei părinți; unde atâtea mângâiere a întâlnit durerea sufletului meu, și unde am auzit mai întâi freamătul frunzelor, și șoaptele vântulețului de sară, căci aici m-am desfătat în aurora dimineții care m-a învățat a iubi. Și amurgul de sară aici m-a învățat a plânge toți tesaurii ce-i-am pierdut în lume.

Tot aici prin lacrimile suferinței am învățat a cunoaște mărirea lui Dumnezeu!

Nu te miră dară că am venit cu atâtea dor spre casa părintească unde a rămas o parte a inimii mele, și unde mă mai așteptau puțin de brațe iubite, care-mi doreau reîntoarcerea. Și de unde cu drag îți scriu aceste șiruri, ca un tribut a iubirii prietenești. Când va voi cerul să ne mai întâlnim, atunci îți voi mai spune ceva ce am lăsat nescris!

Te salută a ta prietină.

Octombrie 1906.

Iulia.

Bibliografie.

A apărut:

„Revista politică și literară”. Anul I Nr. 7 cu următorul sumar: Dr. Cassiu Maniu Cum vom fi liberi? — Mihail Sadovean, Înăstirea Râșca. — I. Agârbicean, Precupaș. — Adunarea dela Blaj. — Em. Gârleanu, Jchii lui Turculeț. — A. Ciato, La chestia libertății de presă. — Dafin, Primăvară (Poezie). Al. M. O adunare pentru limba românească. Dr. V. Macaveiu, O săptămână în țară. Rusu și Al. Cronică literară.

„Sămănătorul”. Anul VI. Nr. 12 cu următorul sumar: St. O. Iosif, Rugăciune. — Ioria Petra-Petrescu, Țăranul (schită). — Natalia Iosif, În pază (poezie). — Elena Farago, Pe termul uitării (poezie) după H. le Régner. — Ecaterina Pitiș, Sonet. — Em. Protopopescu-Pake, Berthelot, Mendeleies Moissan. — C. Teodorescu, Spre toamnă (poezie). — I. U. Soricu, Icoană (poezie). Al. I. Scepkin, După ploaie (poezie). — Dări de samă. — Brândușa, „Flori de zăpadă” de Alexandrina Mihăiescu. — I. Scurtu și G. M. M. Cronică artistică literară și științifică. — Al. Gh. Doinăru, Cronică veselă: Ce e cu poetul Nanu?

„Revista noastră”. Nr. 6 cu următorul sumar: Ion Gorun, Câteva lamuriri. — George Panetti, Pământ. — Constanța Hodoș, După naufragiu II. — Radu D. Rosetti, Unei femei. Marin Stroescu, Școala nouă, amintiri. — Elena Farago, Biserica, versuri. — Dr. Tarascon, Cronică medicală: Regimul dlui Mille. Megalomania poetului Cincinat. — Constat. Buleț, Șiretei, versuri. — Irina Lecca, Finii lui Moș Zamfir, nuvelă. — Liviu Tepea, Cronică muzicală: Concerte. — V. Leonescu, Șarpele casei, comedie de moravuri. — Urmasă semnatura, Păreri, o scrisoare. — N. H. Notițe bibliografice. — Red. Răspunșii. Ilustrații: Eleonora Duse.

Posta Administrației.

Costă Szt. Ivan. Anticipație nu ați solvit niciodată. Pe anii 1899 și 1900 neprimind nimic au rămas în restanță în 3 Iunie 1901 ați trimis pe 2 ani, și sau inferit la depurarea an. amintii 1899 și 1900. În 1902 iarăși nu s'a plătit nimic. În 25 Ianuar 1903 ați trimis iarăși 2 ani, și cu aceștia s'au depurat anii 1901 și 1902. În 27 Februar 1904 ați trimis pe un an, plățirea s'a inferit la an. 1903, ce expiră, și carele era în restanță. În 20 Decembrie 1905 s'a plătit pe un an, inferit la 1904. În decursul an. 1906 nu a fost nici o plățire. În 2 Febr. 1907 s'a primit pentru un an, și s'a indus la an. 1905, iară 1906 a rămas și mai departe în restanță. Cereți recepsele, și Ve veți convinge. Noi avem ca documente cupoarele și registrele. Hăjo. Binevoiti a lua la cunoștință, că în decursul anului 1902 nefăcând nici o plățire, a rămas în restanță anul acesta, și plățirea din 9 Martie 1903 nu s'a socotit la an. 1903, ci la 1902, ca să se depureze restanța. Astfel plățirea din 2 Ianuar 1907 a trebuit să se socotească la depurarea anilor 1903—5, iară nu la 1904—6. Anul 1906 a rămas și mai departe în restanță.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Bikacca pe timpul din 1 Februarie 1907 până în 1 Febr. 1908. Gyergyó-Damuk pe timpul din 12 Mai 1905 până în 12 Mai 1906. Deci binevoiti a îngriji și pentru restul anului 1906 până în 12 Iul 1907 Bala pe 1899. Presaca (Secaș) pe 1906. Naou pe 1906.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

p. redacție respnz.: Augustin Gruția.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuință acest prav de îngrășare, căci prin acesta s'a urcă valoarea — adecă prețul viteior, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stărpirea acestora. — Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina dezvoltare a primăverii, suferă mai mult de mănăcărimea păduchilor, prin care mănăcărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor. — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridica prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voiește a-si prepara rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru prepararea unei litre 40 fil., tot atâtea și pentru rachiu de prune, drojdii, slibovitz, bucate, și altele.

Thea foarte ieftină și bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 6 și 8 cor.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent și sigur. — Prețul 70 fileri.

Contra mânilor și a picioarelor înghețate. Prețul 70 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar

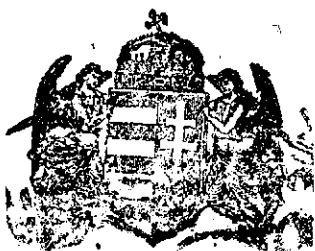
(8) 5-5 Szászváros, Plața școalei 41.

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

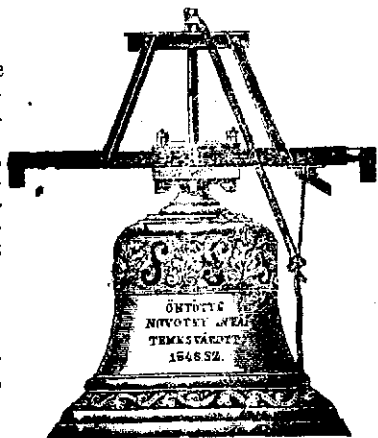
în Timișoara-Fabric (8) 42-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor
nouă, pe cum la turnarea de nou a clopo-
telor stricate, mai departe spre facerea de
clopote întregi armonioasă, pe lângă ga-
ranție pe mai mulți ani, provăzute cu ad-
justări de fer bătut, construite spre a le în-
toarce cu ușurință în ori ce parte, îndată
ce clopotele sunt bătute de o latură prin
aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu
deosebire recomand

→ clopotele găurite ←

...ne inventate și mai de multe
ori premiate, cari sunt provăzute
în partea superioară — ca violina —
cu găuri după figura S și pentru
aceea au un ton mai intensiv, mai
limpede, mai plăcut și cu vibrarea
mai voluminoasă, decât cele de sis-
tem vechiu, așa, că un clopot pa-
tent de 327 kg. este egal în to-
nul unui clopot de 461 kg. făcut
după sistemul vechiu. Mai departe
se recomandă spre facerea scaune-
lor de fer bătut, de sine stătă-
toar, — spre preadjustarea clo-
potelor vechi cu ajustare de fer
bătut — ca și spre turnarea de
toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiu (7) 42-52

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii),
asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.
edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse
economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul
morții și cu termen fix. asigurări de copii, de
zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a
capitalului.

Valori asigurate contra in- capitale asigurate asupra
cendului: vieții:
90.981.088 coroane. 9.125.898 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru ca-
pitale asigurate pe viață 3,568,863.37 cor.

Oferte și orice informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagin
I. curtea I.

și prin agenurile principale din Arad, Brașov, Bistrița
și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele
mai mari.

Să caută:

2 învățăcei

din casă bună, isteți, cu purtare mor-
rală bună. Să aibă școala confe-
sională.

În atelierul de croitorie alui
Dionisie Trifan

(2) 8-? Blaj—Balázsfalva.

Comunicarea trenurilor

prin gara Küküllőszög—Blaj.

Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906.

cătră	g a r a	dela
	Teiuș—Tövis	
12-48	tren de persoane	1-02
7-85	tren accelerat	12-22
7-02	tren mixt (numai Joia)	4-05
2-52	tren accelerat	2-13
1-20	tren de persoane	9-05
	Copșa—Kis-Kapus	
1-07	tren de persoane	12-43
12-23	tren accelerat	3-34
4-09	tren mixt (numai Joia)	6-53
2-14	tren de persoane	2-15
9-06	tren accelerat	2-51
	Parajd	
3-02	tren mixt	8-44
2-43	tren mixt	6-48
9-11	tren de persoane (Lust, Mecerul, Sâmbăta)	12-38

ACATISTUL MIC

sau carte ce cuprinde în sine
rugăciuni către Preasf. Năs-
cătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

FLORICELE DE CÂMP,

schite ușoare. De A. C. DOMȘA
Prețul 1 coroană.

Cărți postale ilustrate

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta
cor. franco.

Tusă!

Cine nu să îngrijește de
tusă păcătuște contra sa.

**Caramelle
de piept
ale lui Kaiser**
cu 3 brazi

probate de medici și reco-
mandate contra tusei, ră-
celeii, guturaiului. 4512
recunoștințe dovedesc efec-
tul minunat al acestei me-
dicini. — Un pachet costă
20 și 40 fil. și să pot afla
la farmacia Carol Schiessal
— Blaj. (13) 31-52

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie „prima“
crudo 6 cor.
legat 9 „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo 5 cor.
legat 8 „

BIBLIOTECA UNIREI. *)

1. Benhur sau zilele lui Mesia, de
Levis Wallace, 2 v. 2.90
2. M. Eminescu. Studiū critic 90
3. Câte-va momente din ince-
puturile bisericeii rom. de
C. Anner 20
4. Nume de familie la românii
din Ungaria, de A. Viciu 12
5. Din viața lui I. Micul de
M. Străjan 16
6. Albertina. Povestire de
Dr. V. Bojor. 30
7. Cestiuni din dreptul bis. unite
p. I. II. 340
8. Cele doue fețe ale lumii de
Nicu 30
9. Ziua Deșteptării de Aurel
Fodor 16
10. Cele două conștiințe, pieză
teatrală în 5 acte, trad. de
Simion Zehan 40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10
Nrii, îi primese cu 6-10 cor. în loc 8-84 cor.